

Väestökehityksen haasteita perusopetuksen järjestämisessä käsittelevä alatyöryhmä

Aika: torstai 28.8.2025 klo 9–10.30

Paikka: Teams ja Labor

Läsnä:

Minna Polvinen, Aili Johansson, Mika Puukko, Tommi Karjalainen, Kaisa Kotomäki OKM

Suvi Savolainen, VM

Mari Räkköläinen, Karvi

Outi Saloranta-Eriksson, Espoon kaupunki

Pauliina Viitamies, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Anu Liljeström ja Esa Kaunisto, Aluehallintovirasto

Katri Kuukka, Opetushallitus

Christa Andersson, Pargas

Mari Sjöström, Kuntaliitto

Pöytäkirja

1. Kokouksen avaaminen ja läsnäolijoiden toteaminen

Työryhmän puheenjohtaja, neuvotteleva virkamies Minna Polvinen avasi kokouksen. Todettiin, että laatukriteereiden kokonaisuutta sekä tietopohjaa käsitellään seuraavassa kokouksessa (11.9.). Edellisen kokouksen muistio hyväksyttiin.

2. Laatukriteeriluonnokset koskien kuntien välistä yhteistyötä perusopetuksen järjestämisessä ja etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Opetusneuvos Mika Puukko opetus- ja kulttuuriministeriöstä esitteli alatyöryhmän jäsenille ennakoon toimitetun aineiston. Todettiin, että käsiteltävät laatukriteerit koskevat kuntien välistä yhteistyötä, ei opetuksen järjestäjien yhteistyötä.

Kuntien välinen yhteistyö perusopetuksen järjestämisessä

Tarkennettu ja sanoitettu valtakunnallinen laatutavoite 2025

Kunnat tekevät yhteistyötä perusopetuksen järjestämisessä tilanteissa, joissa se on tarkoituksenmukaista opetuksen järjestämisen, opetuksen laadun, saavutettavuuden tai taloudellisten edellytysten varmistamiseksi. Yhteistyötä valmistellaan ennakkoivasti ja oma-aloitteisesti huomioiden oman kunnan ja

alueen toimintaympäristön muutokset. Yhteistyöllä turvataan oppilaan kielellisten oikeuksien toteutuminen ja oikeus opetuksen yhdenvertaiseen saatavuuteen.

Keskustelussa nostettiin esille mm. seuraavia näkökohtia:

- Suomessa on hyvin erialisissa tilanteissa olevia kuntia. *Kunnalla voi olla erilaiset tarpeet kuin esimerkiksi kunnan alueella muutoin.* Esimerkkinä pääkaupunkiseudun alue, jossa isolla kunnalla voi olla erilaisemmat tarpeet kuin ympärillä olevilla pienillä kunnilla. *Kriteerin muotoilua tulisi miettiä vielä tästä näkökulmasta.* Yhteistyötä tekevien tulisi kaikki hyötyä: ympärillä oleva alue sekä alueella sijaitseva yksittäinen kunta.
- Kun tätä kriteeriä käytetään, mikä kunta on "hyvä kunta" opetuksen järjestäjänä? Onko silloin hyvä kunta, jos pystyy kaikki palvelut järjestämään omana kuntana. *Laatutavoitteessa tulisi kirkastaa eri vaihtoehtojen tunnistaminen eri ajassa ja tilanteissa.* Kriteerissä on kuvattu hyvin erilaiset yhteistyön muodot. Kriteeriä tulisi tarkastella vielä siitä näkökulmasta, kuinka laajalle kriteeriä tulisi laajentaa. Kriteerin työstöä tulee vielä jatkaa.
- Kysymys alatyöryhmälle: esitelläänkö jatkossa normipohja ja laatutavoite yhdessä vai muutetaanko laatutavoitteiden esitystapa jatkossa?
- *Kriteerissä tulee ilmi hyvin yhteistyön tarkoituksenmukaisuus, ennakointi ja oma-aloitteisuus.* Tarve yhteiseen kehittämiseen ja suunnittelemiseen tulee hyvin esille. Seurantatietoon liittyen *kunnat raportoivat mm. kuntien välisiä ostoja VM:lle ja jos tiedot ovat oikein niin näitä tietoja voitaisiin käyttää seurannassa.*
- Vastuu rahoituksesta on sillä kunnalla, jonka kunnassa oppilas on. *Vastuu laadun arvioinnista on kuitenkin epäselvä varsinkin, jos opetus tulee useammalta kunnalta.* Tulisiko tätä tavoitteita eriyttää laatutavoitteessa? *Vastuu omatoiminnan arvioinnista haastaa kirjattua tavoitetta ja se tulisi huomioida.* Mitä esteitä normipohjassa on, mikä hankaloittaa yhteistyötä?
- Vastuukuntamalli esimerkkinä, miltä arviointi näyttää sen kunnan kannalta, joka ei esim. järjestä 7–9 vl opetusta ja sen kunnan kannalta, joka järjestää muiden kuntien puolesta opetusta? Sopimuksia voi olla myös useita ja erilaisia...
- Laatutavoitteessa mainitaan ensin kielellisten oikeudet ja vasta sitten oikeus opetuksen yhdenvertaiseen saatavuuteen. *"Turvataan oppilaan kielellisten oikeuksien toteutuminen ja oikeus opetuksen yhdenvertaiseen saatavuuteen."* Kertooko tämä järjestys näiden asioiden tärkeysjärjestyksestä? Tulisiko järjestystä vielä pohtia?
- Kuntia olisi tarpeen houkutella tekemään vahvemmin yhteistyötä. Normit eivät estä yhteistyötä, vaan se on kiinni poliittisesta halusta kuntakentillä. Laatutavoite voisi olla vahvemmin kirjoitettu. *Oikeus*

opetuksen yhdenvertaiseen saatavuuteen, onko se liian tulkinnanvarainen? Mitä yhdenvertaisella saatavuudella tarkoitetaan?

- *Tulisiko normipohjassa olla myös viittaus saamen- ja viittomakieliin?*
- Normipohjaa tulisi vielä tarkastella. Yhteistyötä haetaan niissä tilanteissa, joissa kuntarajat ylittäen voidaan esittää lähikoulu.
- Kuntien erilaisuus on hyvin vaikea asia ottaa huomioon tavoitteissa, koska ratkaisut ovat hyvin erilaisia. *Erilaisuus ei suoraan kerro laadusta.*
- Väestökehitys voisi jotenkin näkyä tavoitteessa? Tämä laatutavoite ei ole välttämättä suuriin kaupunkeihin suunnattu, joten laatutavoitteeseen voisi lisätä sanat: väestökehityksen kannalta. Ei tulisi kirjoittaa väestöön menettäviä vaan väestökehityksen kannalta. *Kunnat tekevät yhteistyötä perusopetuksen järjestämisessä tilanteissa, joissa se on tarkoituksenmukaista opetuksen järjestämisen, opetuksen laadun, saavutettavuuden, väestökehityksen kannalta tai taloudellisten edellytysten varmistamiseksi.*

Seurantatieto: (opetuksen järjestäjätaso, aluetaso, valtakunnan taso, kieliryhmittäinen tarkastelu)

Kuntien välisen yhteistyön määrä perusopetuksessa (Tällä hetkellä ei järjestelmällisesti seurata). Rakenteellinen yhteistyö (esim. kuntayhtymä, vastuukuntamalli, sopimukset viranomaistehtävien hoitamisesta, yhteiset virat), toiminnallinen yhteistyö (esim. sopimukset kustannusten jaosta tai vastuista, yhteinen opetustarjonta), verkostomainen yhteistyö (esim. kehittämishankkeet)

Keskustelussa nostettiin esille mm. seuraavia näkökohtia:

- Tarkoituksenmukaisuus tulee olla lähtökohtana yhteistyössä. Isoilla kunnilla on tarpeeksi tekemistä oman kaupungin sisälläkin. *Millä mittareilla mitataan, että yhteistyö tehdään tarkoituksenmukaisesti? Onko laatua se, että tehdään paljon yhteistyötä vai se mikä on oppilaan näkökulmasta tarkoituksenmukaista yhteistyölle?*
- Suunnataanko laatutavoite suoraan selkeästi niihin kuntiin, jotka kärsivät väestökehityksestä (oppilasmäärä on selkeästi pienevä)? *Onko laatukriteereitä tarkoitus eriyttää?*
- Nyt rakennetaan valtakunnallisia laatutavoitteita ja jos heti tavoitteita alettaisiin eriyttämään niin millaisen viestin se antaisi?
- *Kunnan tietyt alueet voivat olla alueellisesti hyvin erilaisia keskenään. Esimerkkinä Kuopion kaupunki, jossa keskustan alue vetää hyvin, mutta maantieteellisesti Kuopion kaupunki on iso. Liittyneiden kuntien taajamien ongelmat ovat hyvin erilaisia kuin keskustalla. Kyseessä ei ole pelkkä kunta vaan opetuksen saavutettavuus alueella olisi parempi muotoilu.*

- Yhteistyön tekemisestä ei ole tällä hetkellä tietopohjaa. Miten yhteistyötä tehdään ja siitä saatava tieto on hyvin tärkeää. *Tästä seurantatiedosta saadaan kunnille tietoa erilaisista malleista, miten yhteistyötä voisi tehdä.*
- Oman kunnan ulkopuolella koulua käyvien oppilaiden määrä: tulisi määritellä onko lähikoulu määrätty minne vai hakeudutaanko toisen kunnan koululle muista syistä? Todettiin, että lähikouluajatus on tässä taustalla.
- Kun seurantaa lähdetään rakentamaan, onko kaikista yhteistyön tasoista edes mahdollista saada tietoa?
- Tulee muistaa kuntaliitosten perusteella syntyneet erittäin laajat kunnat. Lainsäädäntö ei ole este yhteistyölle vaan kuntien hallinnolliset ja poliittiset päätökset. Kunnilla on pelko omasta itsehallinnosta. *Puhutaan vapaaehtoisesta yhteistyöstä, mutta jollain tavalla laatutavoite tulisi olla velvoittava.* Esimerkkinä nostettu kriisikuntamenettelyyn joutuneet kunnat, jotka selviävät menettelystä uudelleen ja uudelleen. Pienet kunnat, joissa on pienet koulut ja pätevien aineenopettajien saatavuus on erittäin haasteellista ja lähes mahdotonta. Vaikka laatutavoite ei ole velvoittava, saisiko ”kepin” jotenkin tavoitteeseen? *Todettiin, että laatutavoitteet eivät ole velvoittavia.*
- Jos kunta huomaa, että muissa laatutavoitteissa ei päästä hyvin tai edes kohtuullisiin tuloksiin, se voisi olla myös kannuste lähteä etsimään yhteistyötä.
- Seurantatiedon osalta tulisi ensin selvittää, kuinka paljon rahoitusjärjestelmien kautta pystyttäisiin saamaan tietoa. Jos kuntien tulisi dokumentoida kaikkia verkostomaisia yhteistyön muotoja, olisi se haasteellista. *Mitä tietoa yhteistyöstä on tarkoituksenmukaista saada?*
- Kehittämissyhteistyön seurannasta ei kyllä saada ilman kyselyä tms. ja sen tiedon kerääminen on todella työlästä koska yhteistyötä varmasti tehdään monella tasolla joka paikassa.
- Lapsimäärän muutoksessa valmiutta yhteistyölle kyllä on, jos se tarkoittaa sitä, että oman kunnan kouluihin muista kunnista saadaan oppilaita. Samaa mieltä siitä, että *tärkeää viedä kehityksen suuntaa siihen, että perusopetuksen järjestämiseksi yhteistyö perustuu sopimuksiin.*

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Tarkennettu ja sanoitettu valtakunnallinen laatutavoite 2025

Tilanteissa, joissa lähiopetuksen järjestäminen ei opetuksen saavutettavuuden näkökulmasta ole mahdollista, voidaan hyödyntää etäyhteyksiä ja näin edistää oppilaiden yhdenvertaista mahdollisuutta monipuoliseen ja laadukkaaseen perusopetukseen koulun koosta ja sijainnista riippumatta. Etäyhteyksiä hyödyntävässä opetuksessa otetaan huomioon erityisesti oppilaiden ikä ja edellytykset. Opetus toteutuu lähiopetuksen periaatteiden mukaisesti siten, että kaikissa etäyhteyksiä hyödyntävään opetukseen

osallistuvissa oppilasryhmissä on läsnä oleva kelpoisuussäädökset täyttävä opettaja ja lapsen oikeus sosiaaliseen ympäristöön ja vuorovaikutukseen, ihmisenä kasvuun, oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, opiskeluhooltoon, yhdenvertaiseen arviointiin, valvontaan ja turvalliseen opiskeluympäristöön toteutuu kaikissa ryhmissä. Etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta antavien opettajien osaamisesta ja jaksamisesta huolehditaan.

Keskustelussa nostettiin esille mm. seuraavia näkökohtia:

- Pohja on erinomainen ja sopii tällaisena OAJ:lle. Viimeistä lausetta voisi vielä miettiä: *"Etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta antavien opettajien osaamisesta ja jaksamisesta huolehditaan."* Olisiko syytä lisätä esihenkilöt ja rehtorit mukaan?
- Jos kelpoinen juuri sen aineen aineenopettaja tulee olla molemmissa päissä esim. vähemmistökielissä niin sen järjestäminen ei ole järkevää. Lisäksi tämän tavoitteen käännökseen tulee kiinnittää huomiota. Sv- versiossa etäopetus kääntyy usein väärin (Karvi-esimerkki).
- *Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus on kuvattu opetuksen suunnitelmien tasolla eikä lainsäädännössä.* Ministeriössä tulisi tarkastella tätä asiaa lainsäädännön kautta. *Normipohjaan tulisi lisätä ministeriön tulkinta lainsäädännön näkökulmasta, miten etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta voidaan kunnissa tehdä?*
- Missä yhteyksissä tätä käytetään? Olisi hyvä perustella sitä, että vaikka tämä ei ole velvoittava opetuksenjärjestelyn muoto niin miksi seurantatietoa tulee silti kerätä?
- Nyt teksti on kirjoitettu sellaiseen muotoon, että opetuksenjärjestäjiä ei houkuta järjestää etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta. Ratkaisuna tämä on hyvin kallis eikä opetusta ole järkevä näin järjestää. Moni kunta tulee tämän muodon jälkeen ilmoittamaan, että eivät järjestä etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta.
- Tulisiko ottaa tämän laatutavoitteen seuraava käsittely vasta Karvin selvityksen jälkeen (marraskuussa)?
- Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus ei voi olla kuntien säästökeino ja fokus tulee pitää laadussa. OAJ haluaa, että kummassakin päässä on kelpoinen opettaja, ei välttämättä juuri sen aineen kelpoinen opettaja, mutta avustajia ei haluta toimimaan valvontatehtävissä.
- *Taustaan tulee selkeästi kuvata se, mikä normipohjasta tulee lainsäädännöstä tai opetussuunnitelmista.* Normipohjan muuttamista ei voida esittää, mutta se tulee kuvata selkeämmin.
- *Normipohjassa ei puhuta lainkaan etäyhteyksiä hyödyntävästä opetuksesta. Se tulisi todeta laatutavoitteen yhteydessä.*

- Normipohja tulisi myös vielä katsoa kuntalain osalta, mitkä ovat ne yhteistyön säädökset. Tämä on helpompi katsoa yhden kunnan sisällä, mutta kun etäyhteydet avautuvat kuntien välillä se monimutkaistaa tilannetta.

Seurantatieto: (koulutaso, opetuksen järjestäjätaso, aluetaso, valtakunnan taso)

Etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen määrä (opetuksen järjestäjät, koulut, oppiaineet, luokka-asteet, ryhmäkoot)

Keskustelussa nostettiin esille mm. seuraavia näkökohtia:

- Etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen määrän lisäksi *olisi tärkeä saada selville peruste sille, miksi etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta järjestetään.*
- Pitäisikö "saavutettavuus" -käsite määritellä tarkemmin/ yksiselitteisemmin tässä laatutavoitteessa ja indikaattorityössämme kauttaaltaan. Sitä käytetään koulukuljetusten ja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen yhteydessä. Kuntien välisen yhteyden tarkastelussa käytetään nyt ilmaisua "yhdenvertainen saatavuus"
- Osa kunnista kokee, että tämä on kallista jo sellaisenaan eikä säästökeino. Vielä ryhmät ovat pieniä näissä tilanteissa.

Sovittiin, että alatyöryhmä voi toimittaa kirjalliset kommentit esitellyistä laatutavoitteista. Kuntien välistä yhteistyötä koskevaa ehdotusta voi kommentoida 5.9. mennessä ja etäyhteyksiä koskevaa laatutavoitetta voi kommentoida myöhemmin.

Kommentteja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen laatutavoite-ehdotukseen, jotka tulivat kokouksen jälkeen:

- "Opetus toteutuu lähiopetuksen periaatteiden mukaisesti siten, että **kaikissa etäyhteyksiä hyödyntävään opetukseen osallistuvissa oppilasryhmissä** on läsnä oleva kelpoisuussäädökset täyttävä opettaja **ja lapsen oikeus** sosiaaliseen ympäristöön ja vuorovaikutukseen, ihmisenä kasvuun, oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, **opiskeluhooltoon**, yhdenvertaiseen arviointiin, valvontaan ja turvalliseen opiskelu-ympäristöön toteutuu kaikissa ryhmissä."
- tarvitseeko kirjata lapsen oikeutta opiskeluhooltoon kaikissa ryhmissä? Mitä tässä tarkoitetaan opiskeluhoollolla ryhmissä, kun opiskeluhoollon palveluja annetaan kai enimmäkseen muualla kuin opetusryhmissä? Ainakin kielipillisesti lausetta voisi hioa niin, että *kaikissa ..oppilasryhmissä...ja lapsella oikeus...* . Tai ellei oppilasryhmissä tätä oikeutta ole, niin tuossa keltaisella merkityssä välissä pitäisi olla piste.
- Myös kohdassa "kaikissa etäyhteyksiä hyödyntävään opetukseen osallistuvissa oppilasryhmissä" epäselvää on se, tarkoitetaanko siinä sitä ryhmää, jota opettaja opettaa läsnä ja samanaikaisesti opettaa

etäoppilaita. Vai pitääkö myös etänä osallistuvilla olla kelpoinen opettaja? Ja jos pitää, niin pitääkö hänellä olla kyseisen oppiaineen tai luokanopettajan kelpoisuus samalla tavalla kuin toisessa päässä opettavallakin? Jos näin olisi, niin mihin etäyhteyksin järjestettävää (etäopetusta) tarvittaisiin, kun opetusta voisi silloin antaa sekin henkilö joka etäoppilaan tykönä on. Taloudellisesti ja käytännön näkökulmasta järkevintä olisi, että etäoppilaan tueksi riittäisi koulunkäynninohjaaja tai muu sopivan koulutuksen omaava henkilö.

- ..."Etäyhteyksiä hyödyntävässä opetuksessa otetaan huomioon erityisesti oppilaiden ikä ja edellytykset." edellytykset mihin? Pitäisikö tarkentaa, mihin viitataan?

- Valtakunnan tason indikaattoria voidaan hyödyntää seurannassa. Seurannassa voi olla hyödyllistä saada tietoa sekä etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen (etäopetuksen, jos normeja myöhemmin muutetaan) järjestäjäkohtaisista oppilasmääristä oppiaineittain että yksittäisten oppilaiden saamista maksimi- ja minimimääristä / luokka-aste.

Kunnat tekevät yhteistyötä...

- kan man få in fortbildning för lärare och personal som en del av kommuners samarbete?
- och då även uppföljning av fortbildning som ordnats inom samarbete kommuner emellan?

Etäyhteyksiä... seurantatieto

- borde antalet lektioner ordnade på distans följas upp? Inte enbart ämnen, årskurs, gruppstorlek.
- hur följs lärarnas kunnsande och ork upp vid undervisning på distans?
- viktigt att detta översätts rätt till svenska